

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศต่างๆในโลกได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้ไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรม ประเทศไทยมีการพัฒนาประเทศตามแนวคิดนี้เช่นกัน การพัฒนาเช่นนี้ส่งผลให้มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจค่อนข้างสูง กล่าวคือผลผลิตรวมภายในประเทศ (GDP) มีการขยายตัวมากกว่าร้อยละ 7 ต่อปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาอุตสาหกรรมและบริการ (Chalongphob Susankornkarn, 1992 : 4-5) การขยายตัวดังกล่าวถึงแม้ว่าจะมีผลดีต่อเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ แต่ก็ก่อให้เกิดความไม่สมดุลในการพัฒนาที่สำคัญหลายด้าน อาทิ ช่องว่างการพัฒนาระหว่างภาคเมืองกับภาคชนบท ความเหลื่อมล้ำของรายได้ การเกิดภาวะความยากจน การว่างงาน ความไม่เสมอภาคทางสังคม โดยกลุ่มครัวเรือนที่ยากจนที่สุดยังคงเป็นกลุ่มเกษตรกรในชนบท (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2536) ผลกระทบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงคือการมีงานทำไม่เต็มที่ การมีรายได้ต่ำในเขตชนบท ซึ่งสืบเนื่องมาจากการกระจุกตัวในการผลิตของภาคอุตสาหกรรม และขาดการปฏิรูปโครงสร้างเกษตรอย่างจริงจัง ตลอดจนขาดการจัดการจัดการศึกษาที่พัฒนาคนให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น (กนกศักดิ์ แก้วเทพ, 2536: 96) นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาการอพยพแรงงานจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมสลายของสถาบันครอบครัวในชนบท ความไร้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการพึ่งพาตนเอง

จากปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เกิดกระแสเรียกร้องเรื่องการพึ่งตนเองควบคู่ไปกับกระแสการค้นหามุมปัญหาท้องถิ่น และ กระแสการพัฒนาที่คำนึงถึงวัฒนธรรมชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชน (ดารณี รักดี , 2540: 1-2) ดังนั้นในระยะหลังไทยจึงเริ่มให้ความสนใจกับการพัฒนาแบบองค์รวมโดยเน้นคนเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนาโดยใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาคน

คณะกรรมการเฉพาะกิจด้านการพัฒนาประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แบ่งประชากรกลุ่มเป้าหมายในช่วงแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่

คือ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และ กลุ่มเป้าหมายทั่วไป คนยากจนในชนบทถูกจัดว่าเป็นผู้ด้อยโอกาส และเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญโดยรวมต่อสังคมทั้งในด้านการทำเกษตร และ เป็นแหล่งแรงงานให้กับภาคอุตสาหกรรม และ บริการในเมือง (วรณี ไทยานันท์, 2541)

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้กำหนด “คน” เป็นเป้าหมายของการพัฒนา เพื่อให้คนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองจนเป็นผู้ที่สามารถกำหนดหรือสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาโดยใช้การศึกษา ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาและฟื้นฟูศักยภาพของคนในชนบทให้สามารถพึ่งตนเองได้ พร้อมทั้งพัฒนาตนเองและชุมชน ตลอดจนสังคมได้อย่างเหมาะสมกับสภาพบริบท อันเป็นเงื่อนไขและข้อจำกัดของชุมชนแต่ละชุมชน

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพเพื่อสร้างคนให้เป็นผู้นำสังคมและสามารถตอบสนองความต้องการการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของสังคมได้อย่างเหมาะสม Talcott Parsons เห็นว่าการศึกษาคำหน้าที่หลัก 2 ประการ คือ ประการแรก ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคม โดยการพัฒนาคนให้มีบทบาทและมีความสามารถที่สังคมยอมรับและต้องการ ประการที่สอง ทำหน้าที่คัดเลือกจัดสรรคนเข้าสู่ช่องทางการศึกษาและสังคมตามเกณฑ์สติปัญญาและจริยธรรม (อ้างถึงใน ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2534) เมื่อพิจารณาจะเห็นว่าการศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคน ผู้ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคม การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความต้องการของบุคคล และ ชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2536) ผสมผสานกับแนวคิดการพัฒนาที่เน้นการฟื้นฟูศักยภาพของคนในชนบทและการพึ่งตนเองของคนชนบท ตลอดจนการเสริมสร้างวิถีชีวิตการประกอบสัมมาชีพ การเสริมสร้างการมีงานทำและการพัฒนาคุณภาพแรงงานในเขตพื้นที่ชนบท ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของคนในเขตชนบทอย่างยิ่งในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (2535-2539) รัฐได้กำหนดเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาชนบทประการหนึ่งคือ การกำหนดมาตรการเพื่อเพิ่มพื้นฐานการศึกษาผสมผสานกับแนวคิดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนหรือการศึกษาเพื่อสร้างโอกาสการมีงานทำ มาใช้เป็นแบบแผนในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาความสามารถของคนชนบทเพื่อใช้ในการแสวงหาโอกาส และใช้โอกาสในการปรับปรุงการผลิต การตลาด การประกอบอาชีพ และการริเริ่มอาชีพของตนเองทั้งที่เป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม ทำให้คนในชนบทมีโอกาสได้เลือกอาชีพมากขึ้น (ชาครีต ชมชื่น, 2541: 3)

การศึกษาและอาชีพเป็นตัวแปรร่วมที่ทำให้ชุมชนชนบทสามารถพึ่งตนเองได้ (ดารณี รักดี, 2540 : 4) แต่การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ผ่านมามีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและเป็นการจัดการศึกษาที่ไม่ประสบความสำเร็จตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

สถานศึกษาจัดเนื้อหาการเรียนการสอนที่ห่างไกลจากตัวผู้เรียนมากกว่าสิ่งที่อยู่รอบตัว และเน้นทางด้านวิชาสามัญเพื่อการศึกษาต่อในระดับสูงมากกว่าการฝึกทักษะเพื่อการประกอบอาชีพหรือการเป็นผู้ประกอบการรายย่อยในชุมชน เนื้อหาการเรียนการสอนในรายวิชาก่อให้เกิดความแปลกแยกระหว่างผู้เรียน ครอบครัว และชุมชน ทำให้การศึกษาถูกมองว่าไม่สามารถสร้างผู้เรียนที่มีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการประกอบอาชีพอยู่ในชุมชนได้ การศึกษานั้นมุ่งตอบสนองความต้องการด้านแรงงานของภาคอุตสาหกรรม ทำให้คนในสังคมชนบทต้องพึ่งพาคนในสังคมเมืองมากกว่าการสร้างความสามารถในการพึ่งตนเองของคนในชนบท (ไสว พรหมณี, 2530 : เสน่ห์ จามริก, 2537)

การพัฒนาชุมชนชนบทให้พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจจึงมีความสัมพันธ์กับการศึกษาเพื่ออาชีพและการประกอบอาชีพของคนในชุมชนชนบทอย่างไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้ ซึ่งตามแนวคิดของนักทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมมองว่าสังคมเป็นระบบรวมของส่วนย่อยๆ ที่มีการพึ่งพาอาศัยกันของส่วนต่าง ๆ ในสังคม ส่วนต่าง ๆ ในสังคมนั้นมีหน้าที่ที่จะต้องทำเพื่อความอยู่รอดของสังคม การศึกษานั้นถือว่าเป็นระบบย่อยระบบหนึ่งของสังคมที่มีบทบาทในฐานะเป็นเครื่องมือการเปลี่ยนแปลงและจัดสรรคนให้เข้าสู่ระบบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม (ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2534) ในตัวการศึกษาเองต้องคำนึงถึงคุณภาพการศึกษา และความคาดหวังของผู้เรียน ผู้ปกครอง ประชาชนในฐานะที่ถือว่าคนเหล่านี้เป็นลูกค้าของสถาบันการศึกษา โดยสถาบันการศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างเสริมและรักษาทรัพยากรของคนเหล่านี้ให้คงได้ เพราะนั่นคือ ทางรอดทางเดียวในการอยู่รอดของสถาบันการศึกษาในระยะยาว (อมรวิชัย นาคทรพรพ, 2540) ในด้านการศึกษาต้องไม่ให้มีผู้เรียนลาออกกลางคัน เพราะนั่นจะยิ่งสร้างปัญหาอื่น ๆ ตามมาหน่วยงานการศึกษาต้องปรับปรุงเรื่องคุณภาพของการศึกษา และคำนึงถึงความคาดหวังในการศึกษาของผู้เรียนด้วย (สิปปนนท์ เกตุทัต, ม.ป.ป.)

กรมอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมทางด้านวิชาอาชีพ ซึ่งการดำเนินของกรมอาชีวศึกษาประสบปัญหาทางด้านการผลิตกำลังคนในบางสาขาวิชาไม่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน การวางแผนงานยังไม่เป็นระบบ อีกทั้งยังขาดข้อมูลความต้องการทางด้านแรงงานและชุมชน รวมถึงไม่มีการติดตามประเมินผลงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (กรมอาชีวศึกษา, 2533) กรมอาชีวศึกษาพยายามแก้ไขปัญหาโดยการจัดทำแผนพัฒนาอาชีวศึกษาในระยะที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) โดยมอบหมายให้สถานศึกษาที่สังกัดกรมอาชีวศึกษาให้มีการขยายโอกาสการศึกษาและการฝึกวิชาอาชีพโดยปรับปรุงหลักสูตร พัฒนาการเรียนการสอน อาคารสถานที่ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องจักร สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ รวมทั้งการวัดและการประเมินผลในด้านต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพ

ของการศึกษาและการฝึกวิชาอาชีพ แต่ไม่ละเลยด้านการพัฒนาบุคลากร พร้อมทั้งพัฒนาระบบบริหารการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรับภาระในการจัดการศึกษาและฝึกวิชาอาชีพ

กรมอาชีวศึกษาได้มอบหมายนโยบายให้แก่สถานศึกษาที่สังกัดไปดำเนินการตามนโยบายไปดำเนินการภาคปฏิบัติ วิทยาลัยการอาชีพเป็นสถาบันการศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาชื่อเดิมคือ "ศูนย์ฝึกวิชาชีพ" เป็นสถานศึกษาที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างกรมอาชีวศึกษาและกรมสามัญศึกษาเพื่อจัดการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โดยเน้นการสอนในระบบโรงเรียน-โรงงาน และสอนหลักสูตรระยะสั้นภาคนอกเวลา ต่อมากรมสามัญศึกษาเริ่มเปิดสอนด้านวิชาชีพภายในสถานศึกษาที่สังกัดของตนเอง ทำให้จำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาเริ่มน้อยลง และในขณะนั้นมีการปรับแผนการศึกษาเพื่อเน้นการขยายโอกาสให้แก่ประชาชนในชุมชนชนบทได้มีโอกาสรับการศึกษาด้านวิชาชีพ จึงได้มีการพัฒนารูปแบบศูนย์ฝึกวิชาชีพมาเป็นวิทยาลัยการอาชีพในปี 2530 และ ขยายการก่อตั้งวิทยาลัยการอาชีพออกไปจำนวนมาก โดยสถานศึกษาที่เปิดดำเนินการแล้วรวมทั้งสิ้น 85 แห่ง และมีจำนวนหนึ่งที่กำลังทำเรื่องขอเสนอเปิดสถานศึกษาแห่งใหม่ (กองการศึกษาอาชีพ , 2539) วิทยาลัยการอาชีพนั้นตั้งอยู่ในอำเภอชนบทที่ไม่มีสถานศึกษาที่เปิดสอนทางด้านวิชาชีพ เช่น วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา ตั้งอยู่ เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชนในชุมชนชนบท (กองการศึกษาอาชีพ , 2536)

วิทยาลัยการอาชีพมีการจัดการศึกษา 3 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. การจัดการศึกษาแบบต่อเนื่องในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพตามหลักสูตร ดังนี้

1.1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ป.ว.ช.)

1.2 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.ว.ส.)

2. การให้บริการวิชาชีพแก่ชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่น โดยการ

2.1 การจัดการศึกษาวิชาชีพให้แก่มัธยมศึกษาในลักษณะแบบโรงเรียน-โรงงาน

2.2 การจัดอบรมวิชาชีพให้แก่คนในชุมชนลักษณะที่เป็นหลักสูตรระยะสั้น

หลากหลาย

2.3 การอบรมวิชาชีพให้แก่ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในหลักสูตรประกาศนียบัตรช่างฝีมือ (ป.ช.ม.) จากการศึกษาข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับครู-อาจารย์พบว่าไม่มีการจัดการอบรมในหลักสูตรนี้ เนื่องจากปัญหาการทำงานของผู้ที่สำเร็จตามหลักสูตรนี้ มีปัญหาเรื่องการเงินเดือนและใบรับรองวุฒิ

3. การเป็นศูนย์กลางวิชาการแก่ชุมชน

แนวการจัดการศึกษาของวิทยาลัยการอาชีพใช้หลักสูตรมาตรฐานของกรมอาชีวศึกษาที่ใช้ในวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา และวิทยาลัยเกษตรกรรมเหมือนกันทั่วประเทศแก่คนในชุมชนสามารถได้รับการศึกษาเพื่ออาชีพทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน (กองการศึกษาอาชีพ, 2539)

แต่ในภาวะปัจจุบันชุมชนต่าง ๆ ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤติการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานและการไหลกลับของแรงงานภาคเกษตรที่อพยพไปสู่แรงงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการ ผลกระทบจากวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจและการขาดสภาพคล่องทางการเงิน ทำให้ภาคอุตสาหกรรมและบริการเหล่านั้นพบกับภาวะวิกฤติการณ์จนต้องปิดกิจการ เช่น โรงงานไทยเมล่อนที่ประสบปัญหาต้องปิดกิจการลงทำให้พนักงานจำนวน 5,000 คน ต้องว่างงานลง เป็นต้น

โดยเฉพาะในเขตภาคกลางซึ่งเป็นเขตอุตสาหกรรมที่พบว่าโรงงานอุตสาหกรรมในเขตบริการของวิทยาลัยการอาชีพเกือบ 300 แห่ง กำลังประสบภาวะวิกฤติด้านเศรษฐกิจ ซึ่งอาจจะต้องปิดตัวลงในระยะเวลาอันใกล้นี้ (มดิชน , 21 กรกฎาคม 2541 ; 2)

ปัจจุบันวิทยาลัยการอาชีพในเขตภาคกลาง ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้นจำนวน 15 แห่ง (กองการศึกษาอาชีพ กรมอาชีวศึกษา, 2539) เปิดสอนหลักสูตรดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 รายหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพที่เปิดสอนในวิทยาลัยการอาชีพในเขตภาคกลาง

ชื่อวิทยาลัยการอาชีพ	หลักสูตร			
	ช่างอุตสาหกรรม	คหกรรม	พาณิชยกรรม	เกษตรกรรม
- วิทยาลัยการอาชีพ วังไกลกังวล	/	-	/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ บางสะพาน	/	-	/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ กาญจนบุรี	/	-	/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ สระบุรี	/	-	/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ นครนายก	/	-	/	-

ชื่อวิทยาลัยการอาชีพ	หลักสูตร			
	ช่างอุตสาหกรรม	คหกรรม	พาณิชยกรรม	เกษตรกรรม
- วิทยาลัยการอาชีพ นครปฐม	/	/	/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ บางแก้วฟ้า	/	-	/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ นวมินทราชูทิศ	/	-	/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ ไทรน้อย	/	-	/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ เสนา	/	-	/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ โคกสำโรง	/	-	/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ อู่ทอง	/	-	/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ วิเศษชัยชาญ	/	-	/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ เขาย้อย	/	-	/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ พระสมุทรเจดีย์	/	-	/	-

ตารางที่ 2 รายหลักสูตรระยะสั้นที่เปิดสอนในวิทยาลัยการอาชีพในเขตภาคกลาง

ชื่อวิทยาลัยการอาชีพ	หลักสูตร			
	ช่างอุตสาหกรรม	คหกรรม	พาณิชยกรรม	เกษตรกรรม
- วิทยาลัยการอาชีพ วังไกลกังวล	/		/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ บางสะพาน	/	-	/	-

ชื่อวิทยาลัยการอาชีพ	หลักสูตร			
	ช่างอุตสาหกรรม	คหกรรม	พาณิชยกรรม	เกษตรกรรม
- วิทยาลัยการอาชีพ กาญจนบุรี	/	/	/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ สระบุรี	/	/	/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ นครนายก	/	/	/	/
- วิทยาลัยการอาชีพ นครปฐม	/	/	/	-
- วิทยาลัยการอาชีพ บางแก้วฟ้า	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ นวมินทร์ราชูทิศ	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ ไทรน้อย	/	/	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ เสนา	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ โคกสำโรง	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ อู่ทอง	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ วิเศษชัยชาญ	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ เขาย้อย	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ พระสมุทรเจดีย์	-	-	-	-

ตารางที่ 3 รายหลักสูตรเสริมวิชาชีพนักเรียนมัธยมศึกษาในวิทยาลัยการอาชีพในเขตภาคกลาง

ชื่อวิทยาลัยการอาชีพ	หลักสูตร			
	ช่างอุตสาหกรรม	คหกรรม	พาณิชยกรรม	เกษตรกรรม
- วิทยาลัยการอาชีพ วังไกลกังวล	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ บางสะพาน	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ กาญจนบุรี	-	-	-	/
- วิทยาลัยการอาชีพ สระบุรี	/	/	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ นครนายก	/	/	/	/
- วิทยาลัยการอาชีพ นครปฐม	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ บางแก้วฟ้า	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ นมินทร์ราชูทิศ	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ ไทรน้อย	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ เสนา	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ โคกสำโรง	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ อู่ทอง	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ วิเศษชัยชาญ	-	-	-	-

ชื่อวิทยาลัยการอาชีพ	หลักสูตร			
	ช่างอุตสาหกรรม	คหกรรม	พาณิชยกรรม	เกษตรกรรม
- วิทยาลัยการอาชีพ เขาย้อย	-	-	-	-
- วิทยาลัยการอาชีพ พระสมุทรเจดีย์	-	-	-	-

ที่มา : กองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา, 2540.

จากตารางที่ 1, 2 และ 3 พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มุ่งเรียนในด้านอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ส่วนหลักสูตรเกษตรกรรมที่วิทยาลัยเปิดสอนไม่มีผู้สนใจเรียนและมีหลายวิทยาลัยที่ไม่มีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรดังกล่าว ส่วนผู้ที่เลือกเรียน ด้านอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมก็คงจะหางานทำได้ยากขึ้น เนื่องจากภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจที่โรงงานอุตสาหกรรมและบริษัทห้างร้านต้องปิดตัวลง

ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของวิทยาลัยการอาชีพที่ต้องพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนในเขตบริการ เพื่อผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพที่หลากหลายเหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่นได้ แต่เนื่องจากปัจจุบันวิทยาลัยวิชาการอาชีพทุกแห่งเปิดสอนหลักสูตรต่าง ๆ คล้ายกันและจำกัดสาขาวิชาที่ไม่หลากหลายเท่าที่ควร ดังนั้นเพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณรายจ่ายของภาครัฐที่สนับสนุนวิทยาลัยการอาชีพในเขตภาคกลาง และเพื่อให้ประชาชนในเขตการบริการดังกล่าวสามารถประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนได้ในภาวะวิกฤตด้านเศรษฐกิจเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการจะศึกษาความต้องการด้านอาชีพของชุมชนที่อยู่ในเขตบริการของวิทยาลัยการอาชีพในเขตภาคกลาง และศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการดังกล่าว

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความต้องการด้านอาชีพของชุมชนชนบทในเขตบริการของวิทยาลัยการอาชีพในเขตภาคกลาง
2. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในด้านต่อไปนี้
 - 2.1 การจัดการศึกษาแบบต่อเนื่องในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
 - 2.2 การให้บริการวิชาชีพแก่ชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่น
 - 2.3 การเป็นศูนย์กลางทางวิชาการแก่ชุมชนและท้องถิ่น
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของวิทยาลัยการอาชีพในเขตภาคกลาง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาเพื่ออาชีพของวิทยาลัยการอาชีพรอบคลุมการจัดการศึกษาใน 3 ลักษณะ
 - 1.1 การจัดการศึกษาแบบต่อเนื่องประกาศนียบัตรวิชาชีพ
 - 1.2 การให้บริการวิชาชีพแก่ชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่น
 - 1.3 การเป็นศูนย์กลางทางวิชาการแก่ชุมชนและท้องถิ่นเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนนอกวิทยาลัยและให้บริการหน่วยเคลื่อนที่
2. การศึกษาครั้งนี้ จำกัดเฉพาะสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในเขตภาคกลางที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 4 แห่ง คือ วิทยาลัยการอาชีพสระบุรี วิทยาลัยการอาชีพนครปฐม วิทยาลัยการอาชีพกาญจนบุรี และ วิทยาลัยการอาชีพนวมินทราชูทิศ

1.4 คำจำกัดความในงานวิจัย

อาชีพ หมายถึง อาชีพตามที่วิทยาลัยการอาชีพได้แยก 4 ประเภท ดังนี้

เกษตรกรรม ได้แก่ พืชศาสตร์ สัตวบาล

คหกรรม ได้แก่ ผ้าและการตัดเย็บ อาหารและโภชนาการและคหกรรมทั่วไป

พาณิชยกรรม ได้แก่ บัญชี เลขานุการ ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจคอมพิวเตอร์

อุตสาหกรรม ได้แก่ ช่างกลโรงงาน ช่างเชื่อมและโลหะแผ่น ช่างไฟฟ้ากำลัง

ช่างอิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ช่างยนต์

ช่างทำความเย็น ช่างก่อสร้าง ช่างเทคนิคอุตสาหกรรม

(วิทยาลัยการอาชีพ, ๒๕๓๖)

ความต้องการด้านอาชีพ หมายถึง ความต้องการเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และการศึกษาเพื่ออาชีพของชุมชนในเขตบริการของวิทยาลัยการอาชีพ

การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ หมายถึง นโยบายและการบริหารงาน หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เครื่องมือและสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน การจัดแผนการเรียน การวัดและประเมินผลของวิทยาลัยการอาชีพ

สภาพ หมายถึง สภาพพื้นฐานของวิทยาลัยการอาชีพ ได้แก่ สถานที่ตั้ง ภารกิจ หลักสูตรที่มีการจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัย

ปัญหา หมายถึง ปัญหาทางด้านนโยบายและการบริหารงาน หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน เครื่องมือและสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดแผนการเรียน การวัดและประเมินผลของวิทยาลัยการอาชีพ

วิทยาลัยการอาชีพ หมายถึง วิทยาลัยการอาชีพซึ่งเป็นสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา จำนวน 4 แห่ง คือ วิทยาลัยการอาชีพสระบุรี วิทยาลัยการอาชีพนครปฐม วิทยาลัยการอาชีพกาญจนบุรี และวิทยาลัยการอาชีพพนมทวนราชบุรี วิทยาลัยการอาชีพดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) จัดการศึกษาแบบต่อเนื่องในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ป.ว.ช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.ว.ส.)
- 2) ให้บริการวิชาชีพแก่ชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่น โดยการจัดการศึกษาเสริมอาชีพให้แก่นักเรียนมัธยมศึกษาและการจัดอบรมวิชาชีพให้แก่คนในชุมชนลักษณะที่เป็นหลักสูตรระยะสั้นหลากหลาย
- 3) เป็นศูนย์กลางวิชาการแก่ชุมชนและท้องถิ่นลักษณะที่เป็นหน่วยบริการเคลื่อนที่

แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของกลุ่มคน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการหรือตัวแทนผู้ประกอบการ และหัวหน้าหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม กลุ่มที่ 2 ผู้บริหาร ครู - อาจารย์ นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ นักเรียนมัธยมศึกษา และนักเรียนหลักสูตรระยะสั้นในวิทยาลัยการอาชีพ

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการและหัวหน้าคณะวิชาในวิทยาลัยการอาชีพ

บุคลากร หมายถึง ครู - อาจารย์ ในวิทยาลัยการอาชีพในเขตภาคกลาง
นักเรียนหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หมายถึง นักเรียนที่เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 ในวิทยาลัยการอาชีพที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาหรือโรงเรียนขยายโอกาสที่เรียนวิชาเลือกการงานและอาชีพในวิทยาลัยการอาชีพที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาหลักสูตรระยะสั้น หมายถึง ประชาชนที่เข้ารับการอบรมหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นในวิทยาลัยการอาชีพที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาหลักสูตรระยะสั้นหลากหลาย หมายถึง ประชาชนที่เข้ารับการอบรมหลักสูตรระยะสั้นต่ำกว่า 225 ชั่วโมง ในวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ประกอบการ หมายถึง เจ้าของหรือผู้จัดการโรงงานอุตสาหกรรมหลักในชุมชนเขตบริการของวิทยาลัยการอาชีพในเขตภาคกลาง

ผู้นำชุมชน หมายถึง กำนัน ประธานกลุ่มทำไร่ ประธานกลุ่มทำนา ประธานกลุ่มทำสวน ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1.5 ข้อจำกัดในงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถเก็บข้อมูลจากนักเรียนมัธยมศึกษาในวิทยาลัยการอาชีพนครปฐม นักเรียนมัธยมศึกษาและนักศึกษาหลักสูตรระยะสั้นในวิทยาลัยการอาชีพนวมินทรราชูทิศ เนื่องจากไม่มีการเปิดสอนในวิทยาลัยการอาชีวดังกล่าว

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลความต้องการด้านอาชีพจะเป็นประโยชน์กับวิทยาลัยการอาชีพในการจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการทางอาชีพของชุมชนชนบทที่เป็นเขตบริการ

2. วิทยาลัยการอาชีพในสังกัดกรมอาชีวศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาใน 3 ลักษณะ ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยหลีกเลี่ยงปัญหา อุปสรรค ซึ่งเป็นข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้
3. แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับชุมชนชนบทซึ่งเป็นข้อเสนอจากการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อกรมอาชีวศึกษาในการกำหนดเป็นนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพของวิทยาลัยการอาชีพ